

1431940
N
60-2

Besonders abgedruckte Vorrede
zu dem Entwurfe
zu einem landschaftlichen Credit = Systeme
für das
Großherzogthum Posen.

Osobno wyciśniona przedmowa
do projektu
ZIEMSKIEGO TOWARZYSTWA
WIERZYCIELNEGO
dla
Wielkiego Xięstwa Poznańskiego.

Gedruckt bei Decker und Compagnie in Posen.

1819

11

BIBLIOTEKA UNIW. W POZNANIU

239865

Wypożycza się
tylko do czytelní

Vorrede
zu dem
Entwurf
eines kaus-
schafte
Credit-
Systemes
in
Posen

Ng 118

n/12

IB 99.

Besonders abgedruckte Vorrede

zu dem Entwurfe

zu einem landschaftlichen Credit = Systeme

für das

Großherzogthum Posen.

Osobno wyciśniona przedmowa

do projektu

ZIEMSKIEGO TOWARZYSTWA
WIERZYCIELNEGO

dla

Wielkiego Xięstwa Poznańskiego.

Gedruckt bei Decker und Compagnie in Posen.

1819

ak41

239865 III

IB.99

1954 Da 4676

Die Landgüter im Großherzogthum Posen standen vor der ersten preussischen Besitznahme, in der Regel, unter der Hälfte, zum Theile unter einem Drittel des Kaufwerthes, welchen sie im Jahre 1806 hatten, und im Ganzen genommen, aller Injurien des Kriegs ohnbeschadet, bis diesen Augenblick behauptet haben.

Die Veranlassungen zu diesem schnell gestiegenen Werthe sind leicht aufzufinden.

Es ist bekannt, daß Polen bei seinen großen Natur-Reichthümern immer Mangel an baarem Gelde gehabt hat. Dieser Mangel, der Mangel an einer soliden Hypotheken-Versassung, verbunden mit einer unvollkommenen Gerechtigkeitspflege, mußten nothwendig dahin führen, Grund und Boden im Tauschverkehr unter seinen wirklichen Werth zu stellen. Darlehne auf Güter kommen nur in dem Falle vor, wo sie bei Erbschaftstheilungen, als eine den Miterben herauszugebende Summe, als ein Brautgeschaf, oder als eine Pfandsomme inscribirt wurden. Ein reines, mit bestimmten Zinsen gegen hypothekarische Verschreibung auf längere Zeit gegebenes Darlehn, war eine Seltenheit. Wer Güter kaufen wollte, mußte im Besitz der ganzen Kaufsumme sein. Darlehne konnten nur sehr sichere Personen, gegen persönliche Verpflichtung, und dies nur von einem Johannisterrmine zum andern, erhalten. Bedeutende Capitalien wurden nur gegen die Besitznahme, und die Benützung von Gütern ausgethan, deren Ertrag die Zinsen des Darlehns weit überstieg.

Seit dem Jahre 1793 (in den sonst zu Westpreußen gehörigen Kreisen früher)

Dobra Ziemiańskie w Wielkiem Xięstwie Poznańskiem, przed pierwszém zajęciem Pruskiem, stały za zwyczaj niżej połowy, a poniekąd niżej trzeciej części wartości, iaką w roku 1806 miały, i w ogólności wzięwszy, mimo wszelkie dokuczenia wojenne, dotąd zachowały.

Powody tey raptownie posuniętey w górę wartości, łatwemi są do odkrycia.

Wiadomo, iż Polska przy swoich wielkich bogactwach przyrodzonych, zawsze brak gotowego grosza cierpiała. Ten i stósownego porządku hypotecznego niedostatek, połączony z niedokładnym sądownictwa trybem, nieodzowną stawac się musiał przyczyną, iż grunt i ziemia w obrotach zamiany, rzeczywistey swey niedochodziły wartości. Długi na dobra, zapisywanemi tylko były przy spadkach działowych, iako schedy dla współsukcessorów, tudzież iako posagi, lub summy zastawne. Czysta, na pewną prowizyą za hypotecznym zapisem na dłuższy czas zaciągniona pożyczka, rzadko się zdarzała. Kto chciał nabydz dobra, musiał całą summę kupną miec w ręku. Tylko bardzo pewne osoby były w stanie uzyskac pożyczkę, na osobiste zobowiązanie się, i to tylko od iednego do drugiego terminu S. Jańskiego. Znaczne kapitały wypożyczane tylko były pod warunkiem posiadania i użytkowania dóbr, których intrata, prowizyą od pożyczoney summy, o wiele przewyższała.

Od roku 1793 (w należących dawniej do Pruss Zachodnich Powia-

haben sich, — wie ich gleich zeigen werde — die Verhältnisse bei dem Ankaufe und der Benutzung adlicher Güter sehr verändert. Die Modalitäten bei Darlehen sind, in Rücksicht der hiesigen Einwohner unter sich, die alten geblieben. Es fehlt nicht an wohlhabenden, selbst an sehr vermögenden Leuten; aber es giebt wenig Eigenthümer klingender Capitalien; und diese Wenigen haben nicht die Absicht, ihre Capitalien auf eine Reihe von Jahren auszuthun, und sich auf die Zinsen derselben zu beschränken. Man hat immer die Idee, mit seinem Capitale zu gelegener Zeit Etwas anzufangen: es wird daher nur in kurzen Terminen ausgeliehen, bis sich eine Gelegenheit findet, es vortheilhaft bei einer Pacht, einem Pfandbesitze, oder einem Ankaufe anzulegen.

Mit der ersten preussischen Besignahme trat eine strengere schnellere Gerechtigkeitspflege an die Stelle der im Auslande so sehr verschrieenen alten polnischen. Im Jahre 1796 wurde das preussische Hypothekenwesen eingeführt, und durch dasselbe ein zuverlässiger Real-Credit geschaffen. Dies gab die Veranlassung, daß eine Menge Geld-Institute und Capitalisten in den ältern Provinzen ihre Capitalien in Südpreußen anlegten. Gern und klug bewilligten die hiesigen Gutsbesitzer einen höhern Zinsfuß als den in den ältern Provinzen üblichen, und verstanden sich selbst noch obenein, ohne in der Regel ihrem wohl berechneten Interesse zu nahe zu treten, verschiedentlich zu einer besondern Provision bei dem Abschlusse des Geschäfts.

Es ist eine Verläumdung der hiesigen Einwohner, wenn man ihnen in einer erschienenen Flugschrift den Vorwurf gemacht hat, das auf diesem Wege aufgenommene Geld sei hauptsächlich zu Vergnügungsreisen ins Auslande, und zu Luxusanlagen verwendet worden. Einzelne Fälle machen die Regel nicht, jede Provinz hat ihre Verschwender — es scheint

tach prędzej) zmieniły się bardzo — iak zaraz pokażę — stósunki względem kupna i użytkowania dóbr szlacheckich. Sposoby i warunki pożyczania pieniędzy, pozostały, co do mieszkańców tutejszych między sobą, iak były dawniey. Nie schodzi na osobach zamożnych, i nawet bardzo majątnych; lecz mało iest właścicieli kapitałów brzęczących; a ci nie mają zamiaru, wypożyczyć swych kapitałów na znaczny lat przeciąg i ograniczyć się na prowizyach, które przynoszą. Każdy, w myśli przedsięwzięcia czegoś z swym kapitałem w dogodnym czasie, wypożycza go w krótkich tylko terminach, dopóki nieupatrzy sposobności, pomieszczenia go korzystnie przy dzierzawie, possessyi zastawney, lub kupnie.

Z pierwszym zaięciem Pruskiem nastął ściślejszy i prędszy tryb Sądownictwa, w mieyscach bardzo okrzyczanego za granicą Polskiego. W roku 1796. zaprowadzoną została hipoteka Pruska, a z nią objawił się pewny kredyt realny. To stało się powodem licznyim instytutom pieniężnym i Kapitalistom w dawniejszych Prowincyach, lokowania kapitałów swych w Prussach Południowych. Chętnie i rostopnie przystawali tuteysi dóbr posiedziiele na wyższą prowizyą od tey, iaką w starych Prowincyach była w zwyczaiu, a nawet, bez ubliżenia w powszechności swoiemu dobrze obrachowanemu interæssowi, czynili częstokroć oddzielne honoraria przy zawieraniu transakcyi. Oczerniającym iest dla mieszkańców tutejszych, uczyniony im w wyszłym ulotném piśmie zarzut, iż zaciągnione w tey drodze pieniądze, obrócone szczególnie były na podróże rozrywkowe w krajach cudzoziemskich i zakłady zbytkowe. Szczególne przypadki niestanowią reguły; każda Prowincya ma swoich marnotrawców — tuteysza zdale się

Die hiesige weniger wie manche andere. — Hier wurden die aufgenommenen Capitalien benutzt, Pfandbesitzer auszusahlen, die nicht selten mit einem Genusse von 10 bis 20 pro Cent von der vorgeschossenen Summe in den Gütern saßen; die Vorschüsse der Pächter abzulösen, und sich durch die eigene Anschaffung des sonst immer den Lehtërn gehörig gewesenen Vieh- und andern Inventarii in den Stand zu setzen, seine Güter selbst zu bewirthschaften.

Daß unter diesen kräftig einwirkenden Umständen, Grund und Boden sich schnell dem wirklichen durch seinen Ertrag bestimmten Werthe nähern mußte, ist in die Augen springend.

Es war also nur der Mangel an Credit und baarem Gelde, welcher in frühern Zeiten den Verkaufswerth der Landgüter gegen den wirklichen, durch ihren Ertrag bestimmten, so tief herab hielt; und es war der etablierte Real-Credit, und das Vermöge desselben in die hiesige Provinz aus andern Provinzen einströmende Geld, welches den Verkaufswerth so schnell hob. Es bedarf keiner Auseinandersetzung, was erfolgen dürfte, sollte dieses fremde Geld schnell, und ohne etwas, was mit Wirkung an dessen Stelle treten könnte, in seine Heimath zurückkehren.

Allein die aus den übrigen preussischen Provinzen hier angelegten Capitalien — die bedeutenden rückständigen Zinsen nicht mitgerechnet, so wenig, als der Betrag der Pfandbriefe der Kreise, welche zu dem Westpreussischen Credit-System gehören (5,773,550 Rthlr.) — belaufen sich nach einem ohngefähren Ueberschlage von Sieben Millionen Rthlr. Auf jeden Fall auf eine höhere Summe, als das ganze in der Provinz befindliche baare Geld (der Numerair).

Das Ersatzmittel für dieses Capital dürfte nur in einem Creditvereine der hiesigen Gutsbesitzer zu einem Pfandbriefs-

mieße ich mnieny niż nieiedna inna. — W tuteyszey Prowincyi użyto zaciągnionych kapitałów na to, ażeby spłacić zastawników, którzy często-kroć z korzyścią 10 do 20 od sta od zaawansowaney summy w dobrach siedzieli; ażeby zaspokoić awanse dzierzawców; i przez zakupienie własnego inwentarza bydelnego i innego, który pospolicie do ostatnich należał, postawić się w stanie własnego dobrami swemi gospodarowania.

Iż wśród tych silny wpływ mających okoliczności, grunt i ziemia śpieszno zbliżyć się musiały do tey istotney wartości, iaką im intrata z nich wskazywała; iasną iest rzeczą.

Niedostatek więc tylko kredytu i gotowizny, był przyczyną, iż w dawniejszych czasach wartość przedażna dóbr ziemskich tak niską była w porównaniu z istotną według intraty z nich wartością; wskrzeszony kredyt realny i skutkiem onegoż wpływająca z innych do tuteyszey Prowincyi gotowizna, były przyczyną tak prędkiego wartości przedażney podniesienia. Niema potrzeby zapuszczać się w rozbiór, co by z tąd wynikło, gdyby te obce pieniądze, raptownie i bez skutecznego w ich miejsce środka, do źródła swego powrócić miały.

Same z innych Prowincyi Pruskich lokowane w tuteyszey kapitały — nierachuiąc w to znacznych zaległych prowizyi, ani ilości listów zastawnych Powiatów, do Towarzystwa Wierzycielnego Pruss Zachodnich należących (5,773,550 Tal.) — wynoszą według powierzchownego obrachowania iakie siedm Millionów Talarów. Na każdy przypadek wyższa summa od całkowitey znajduiącey się w Prowincyi gotowizny.

Sposób zastąpienia tego kapitału, pewnie tylko w połączeniu się tuteyszych właścicieli ziemskich w

Systeme zu suchen sein. Hat ein solches System sich erst des öffentlichen Glaubens bemächtigt, so laufen die Pfandbriefe im großen Verkehr dem baaren Gelde völlig gleich um, — wie in Schlesien, den Marken und Pommern — selbst mit einem Aufgelde.

Solche Pfandbriefe haben für den Schuldner den Vortheil, daß er sicher ist nie gegen seinen Willen in den Fall der Rückzahlung des geliehenen Capitals zu kommen, daß er nie von einem Gläubiger Noth zu nehmen braucht, sondern es einzig und allein mit dem Credit-Vereine selbst zu thun hat, der ihn bei allen etwanigen Aufkündigungen der Pfandbriefe vertreten, und ohne seine Zuziehung dem gekündigten Capitale ein anderes substituiren muß.

Solche Pfandbriefe haben für den Gläubiger — den Inhaber derselben — den Vortheil, daß er es seinerseits mit keinem Privatschuldner, mit keiner gegen den letztern anzurufenden Justizbehörde zu thun hat, daß er nicht nöthig hat, sein Capital müßig liegen zu lassen, um zu jeder Stunde darüber disponiren zu können. Die in seinen Händen befindlichen Pfandbriefe tragen ihm fortlaufende mit dem Tage gezahlte Zinsen, und sie sind leichter aufzubewahren, mit sich zu führen, als das fliegende Capital selbst.

Es kann daher nicht fehlen, daß durch einen solchen Credit-Verein viele Capitalien in Circulation treten, die von ihren Eigenthümern bisher bloß deshalb tod niedergelegt wurden, um nicht die beständige Disposition über dieselben aufgeben zu müssen.

Der folgende Aufsatz enthält einen Entwurf zu einem solchen landschaftlichen Credit-Verein. Ich bitte denselben jedoch nicht als ein Ganzes anzusehen, das sich sofort zur Sanction eignet. Es ist mehr eine Abschrift der bisherigen landschaftli-

chenschaftlichen Credit-Vereine, welche in den Provinzen, in denen sie existiren, sich als ein nützliches Institut bewährt haben. Ziednawszy tylko sobie takowe towarzystwo wiarę publiczną, listy jego zastawne mają obbieg publiczny, równaiący się zupełnie gotowiznie — iak w Śląsku, Marchiach i Pomeranii — a nawet z naddatkiem.

Takowe listy zastawne tę mają dla Dłużnika korzyść, iż jest pewnym, że wbrew swej woli nie potrzebuje nigdy zwracać zaciągniętego kapitału, iż nie ma nigdy przyczyny troszczyć się o wierzyciela swego, lecz że iedynie tylko ma do czynienia z Towarzystwem Wierzycielnym, które go, wrazie zdarzyć się mogącego wypowiedzenia listów zastawnych, zastąpić, i bez wiedzy jego, na miejsce wypowiedzianego kapitału, inny kapitał obmyślić winno.

Takowe listy zastawne mają dla Wierzyciela — posiadającego oneż — tę korzyść, iż niema do czynienia z żadnym prywatnym Dłużnikiem, z żadną władzą sądową, do którejby się przeciw niemu odwoływać musiał, iż niema potrzeby trzymać bez pożytku kapitału swego, aby nim każdej godziny mógł rozporządzać. Znajdujące się w ręku jego listy zastawne przynoszą ciągłe w oznaczonym dniu opłacane prowizye, i są łatwiejszemi do zachowania, przy sobie mienia, aniżeli brzęczący kapitał.

Oczywista jest rzeczą, iż przez utworzenie takowego Towarzystwa Kredytowego, wchodzi w obbieg wiele Kapitałów, które dotąd właściciele dla tego tylko bez pożytku trzymali, ażeby nimi każdego czasu rozporządzać mogli.

Pismo następujące obeymuje projekt do zawiązania takiego Ziemskiego Towarzystwa Wierzycielnego. Upraszam iednakże, nieuważać go za dzieło dokończone, do bezzwłocznego uwłasniene zatwierdzenia. Jest

chen Credit-Reglements in den ältern Provinzen, mit einigen durch örtliche und Zeitverhältnisse empfohlenen Abänderungen. Der Aufsatz hat keine andere Bestimmung, als die, diejenigen, welche mit einer solchen Verbindung nicht hinlänglich bekannt sind, damit bekannt zu machen, und hiernächst zur Grundlage der über den vorliegenden, für das Wohl der Provinz so äußerst wichtigen Gegenstand, zu pflegenden Berathungen zu dienen.

Die wesentlichsten Abänderungen, welche ich mir erlaubt habe, sind: Erstens, die Bestimmung, daß bei dem Ausbleiben der Zinsen, keine Sequestration statthaft ist, sondern sogleich eine dreijährige Verpachtung des Guts durch die Credit-Direction eintreten muß. Zweitens, daß in Fällen, wo die Direction aus irgend einem Grunde sich außer Stande zu befinden behauptet, Zinsen zu zahlen, der Inhaber des Pfandbriefes sich direct an das verpfändete Gut halten kann, wenn der Eigenthümer sich nicht über die erfolgte Zinszahlung an die Credit-Direction durch deren Quittung ausweisen kann.

Zu der ersten Abweichung haben mich die traurigen Folgen bewogen, welche in alten Provinzen, und besonders in der unsrigen, noch bis jetzt für Gläubiger und Schuldner mit Guts-Sequestrationen verbunden gewesen sind. Die Erfahrung hat gelehrt, daß selbst einem schlechten Pächter der Vorzug vor einem guten Sequester gebührt. Zu der zweiten Veränderung bin ich durch die Begebenheiten der Zeit vermocht worden. Mehrere Credit-Vereine haben gleich nach dem Eintritt des Krieges aufgehört Zinsen zu zahlen. Das Publikum ist nicht ohne dringende Veranlassung mißtrauisch geworden. Es ist wichtig, daß ein neuer sich bildender Verein diesem Mißtrauen begegnet.

Ich habe mich nicht entschließen können, in Rücksicht des Maximums der auf jedes einzelne Gut zu bewilligenden Pfandbriefe,

ono bardziej kopią dotychczasowych Regulaminów Towarzystw Kredytowych w dawniejszych Prowincjach, z odmianami, iakich okoliczności miejsca i czasu wymagaia. Pismo, mówię to, nie ma innego przeznaczenia, iak tylko, aby tych, którym związek takowy nie iest dostatecznie znanym, z onymże obeznać, a potem, ażeby przyszłym obradom względem będącego w mowie, dla dobra tey Prowincyi tak nader ważnego przedmiotu, za podstawę służyło.

Istotne odmiany, które uczyniłem, są te: *Nayprzod*, iż z powodu nieopłaconey prowizyi sekwestracya nie ma miejsca, lecz że natychmiast Dyrekcyja Kredytowa wypuścić powinna dobra w trzechletnią dzierżawę. *Powtóre*, iż w przypadku twierdzenia Dyrekcyi, że nie iest w stanie z iakowego bądź powodu, wypłacić prowizyi, wolno posiadającemu list zastawny trzymać się wprost dóbr zastawnych, skoro właściciel niepotrafi wylegitymować się kwitem Dyrekcyi Kredytowej z opłaconey iey prowizyi.

Do pierwszej odmiany, stały mi się po chopem smutne skutki, iakie w starych Prowincjach, a zwłaszcza i w naszej, dotąd ieszcze dla Wierzycieli i Dłużników z sekwestrowania dóbr wynikały. Doświadczenie nauczyło, iż nawet złemu dzierżawcy przed dobrym Sekwestratorem pierwszeństwo przynależy. Do drugiey skłoniły mnie wypadki czasu. Niektóre Towarzystwa Kredytowe zaraz z nastaniem wojny zaprzestały płacenia prowizyi. Publiczność nie bez nagłacey przyczyny utraciła zaufanie. Wążnem iest, ażeby zawięzujące się nowe Towarzystwo nieufności tey zapobiegło.

Niemogłem się na to udecydować, ażebym we względzie naywyższej ilości (maximum) dozwolnić się ma-

mehr als drei Fünftel einer nach strengen Grundsätzen gefertigten Taxe in Vorschlag zu bringen. Eine weitere Bewilligung würde ohnfehlbar dem Credite des Vereins nachtheilig werden. Es wird durch diese Festsetzung nicht allen verschuldeten Gutsbesitzern geholfen: aber diese Hülfе liegt auch ausser den Kräften des Vereins. Der unglückliche Mitbürger, welcher vor dem Ausbruche des Krieges nur noch so viel Antheil an seinen Gütern hatte, daß die Folgen des Kriegs diesen Antheil aufgehoben, ist leider auf unser Bedauern beschränkt.

Der erste landschaftliche Credit-Verein wurde in der Provinz Schlesien im Jahr 1770 geschlossen, um den erschöpfenden Folgen eines siebenjährigen Krieges zu begegnen. Das Resultat war schnell und günstig. Aber wir dürfen es uns nicht verhehlen, daß die jetzige Lage des Großherzogthums Posen minder günstig, als es die damalige des Herzogthums Schlesien war. Diese Provinz hatte nur darauf Bedacht zu nehmen, die directen Leiden des Kriegs zu überwinden; die hiesige, in demselben Falle, hat noch mit einem zweiten Uebel zu kämpfen; sie soll den Verlust so großer Capitalien decken, die ihr aus andern Provinzen vorgeschossen wurden. In Schlesien war Schuldner und Gläubiger in derselben Provinz. Ein Capitalist, welcher sein einem säumigen Schuldner gekündigtes Geld ausgezahlt erhielt, konnte nichts angelegentlicheres zu thun haben, als es wieder sicher unterzubringen. Die Capitalien blieben im Lande, sie wechselten blos die Inhaber. In diesem Verhältniß ist das Großherzogthum Posen nicht. Es wird daher wohl thun, bei einer doppelten Auflage sich eine doppelte Behutsamkeit zur strengen Pflicht zu machen, und sich ja nicht dem verderblichen Wahne hinzugeben, daß Papiere, wenn auch noch so wohl fundirt,

iaych na każde pojedyncze dobra listów zastawnych, proponował więcej iak trzy piąte części taxy, podług ścisłych zasad utworzoney. Dozwolenie wyższej ilości byłoby niepochybnie dla Kredytu Towarzystwa szkodliwém. Postanowienie to niedopomoże wszystkim zadłużonym Ziemianom; ależ pomoc ta siły Towarzystwa przechodzi. Nieszczęśliwy spółobywatel, który przed wybuchnieniem wojny taki tylko jeszcze w dobrach swoich miał udział, iż go skutki wojny zupełnie zniweczyły, niestety! tylko do ubolewania naszego ma prawo.

Pierwszy Ziemski Związek Wierzycielny stanął w Prowincyi Śląskiej w roku 1770, w celu położenia tamy wyniszczającemu siedmioletniej wojny skutkom. Wypadek był śpieszny i pomyślny. Wszakże nie możemy ukrywać tego przed sobą, iż dzisiejsze Wielkiego Xięstwa Poznańskiego położenie miniey iest, od naówczasowego położenia Śląska, pomyślném. Tey Prowincyi chodziło tylko o przewyciężenie bezpośrednich klęsk wojny; tuteysza, w tym samym znajdując się przypadku, ma jeszcze do walczenia z drugą przeciwnością; przychodzi iey zastąpić ubytek tak wielkich kapitałów, zapożyczonych iey z innych Prowincyi, a teraz na powrót od niey żądanych. W Śląsku był Dłużnik i Wierzyciel w iedney Prowincyi. Kapitalista, otrzymawszy wypowiedzianą opieszalemu Dłużnikowi sumę, nie mógł niczego pragnąć usilniey, iak bezpiecznego iey na nowo pomieszczenia. Kapitały pozostawały się w kraju; zmieniali się tylko ich posiadziciele. W takim położeniu nie znajduje się W. Xięstwo Poznańskie. Dobrze więc uczyni, iż, podwójny dźwigając ciężar, podwójną ostrożność za ścisły weźmie sobie obowiązek, i nieda się uwieśdź szkodli-

leicht ohne Weiteres in baares circulirendes Geld zu verwandeln sind.

* * *

Daß das in Schlesien im Jahre 1770. eingeführte landschaftliche Credit-System den von Credit und Kräften gekommenen Gutsbesitzern auf der Stelle half, ist zu berechnen, und bekannt. Daß die Capitalisten bis diesen Augenblick ihren Vortheil dabei finden, zeigt das bis auf 7 pro Cent gestiegene Aufgeld der Pfandbriefe; aber, ich kann mich von der Ueberzeugung nicht losreißen, daß der fortgesetzte Gebrauch eines Mittels, das nach meiner Meinung nur als eine Arznei gegen eine Krankheit hätte betrachtet werden sollen, ungünstigen Einfluß auf die Selbstständigkeit und den Wohlstand dieser Gutsbesitzer hervorgebracht hat.

Der Zweck einer Auseinandersetzung zwischen Schuldner und Gläubiger wurde durch das Credit-System leicht und schnell erreicht; aber die Tilgung oder wenigstens die Verringerung der sich angehäuften Schulden selbst, konnte durch ein Institut nicht erlangt werden, welches die Aufnahme neuer Schulden empfahl, welches unverschuldete Gutsbesitzer anlockte ihre Güter mit Schulden zu belasten, um anderweite wieder verschuldete Güter zu acquiriren. Durch den Eifer, mit welchem man, von dem leichten Credit verführt, solche Speculationen verfolgte, ist Grund und Boden zu einer Waare geworden, deren gestiegenen Preis, nicht der erhöhte Ertrag, sondern die Leichtigkeit Schulden zu machen, hervorgebracht hat. Man wählte rasch in einem kaufmännischen Geschäfte zu gewinnen, was langsamer, aber reel, nur durch eine erhöhte Cultur seiner

wemum mniemaniu, że papiery, acz i naylepiey ufundowane, łatwo w każdej chwili w gotowe kursujące pieniądze przemienionemi bydz mogą.

* * *

Ze zaprowadzone w Śląsku roku 1770 Ziemskie Towarzystwo Wierzytelne, niezwłoczna pozbawionym kredytu i zamożności Właścicielom dóbr przyniosło pomoc, iest rzeczą wiadomą i do pojęcia łatwą. Że Kapitalisci aż do tej chwili swoje w tém znajdują zyski, dowodzi tego posunięty aż do 7 od sta naddatek listów zastawnych; iakkolwiek bądź, nie mogę ja oddalić od siebie tego przekonania, iż ciągłe używanie środka, któren, zdaniem moim, tylko za lekarstwo przeciw chorobie uważać należało, niesprzyajny wpływ na samodzielność i dobry byt tychże właścicieli ziemskich zrodziło.

Cel zagodzenia interessu między Dłużnikiem a Wierzycielem, łatwo i szybko za pomocą Towarzystwa Kredytowego osiągnionym został; lecz umorzenie lub przynajmniej zmniejszenie długów namnożonych, nie mogło bydz dopiętym przez ustanowę, która zaciąganie nowych długów zalecała, która niezadłużonych Ziemian przynęcała do obciążania dóbr swoich długami, dla nabywania innych również zadłużonych. Przez zapał, z jakim, w omamieniu łatwością kredytu, takowych chwytało się spekulacyi, ziemia, stała się towarem, którego posuniętey wysoko ceny nie zrządziła podniesiona intrata, lecz łatwość zaciągania długów. Mniemano znajdywać prędkie w czynnościach Kupieckich zyski, któreby powolniey, lecz istotnie tylko przez wydoskonaloną kul-

[***]

Grundstücke zu erlangen gewesen sein würde.

Die Gutsbesitzer der Provinzen, in welchen das landschaftliche Credit-System nach den bisherigen Formen eingeführt ist, haben aufgehört, volle Eigenthümer ihrer Grundstücke zu sein, die zum bei weitem größern Theile den Capitalisten gehören. Man hat den doch eigentlich widernatürlichen, sonst nur als vorübergehend betrachteten Zustand der Verschuldung für den natürlichen gewöhnlichen angenommen. Pfandbriefe die nicht gekündigt werden konnten, wurden für keine Schuld mehr geachtet; erst hinter diesen ging die sogenannte Verschuldung an. Der durch eine künstlich erzeugte Concurrenz fortdauernd steigende Preis der Güter, reizte unablässig zu neuen Speculationen, diese führten zur Aufnahme neuer Capitalien, und es wurde für eine schlechte Wirthschaft, für Mangel an Industrie gehalten, nicht fremde Capitalien zu benutzen, und sich auf den Besitz unverschuldeter Güter zu beschränken. Diese Provinzen waren nicht in dem Falle gleich dem Großherzogthum Posen, andern Provinzen baare Capitalien zurückgeben zu müssen. Die Capitalien blieben mit den dieselben repräsentirenden Pfandbriefen im Lande. Eine Verdoppelung der Capitalien, nothwendig dazu geeignet, jene Speculationen zu begünstigen.

Gutsbesitzer, welche keine Eigenthümer der von ihnen besessenen Güter sind, frommen sich und dem Ganzen nicht. Es muß dem Staate alles daran liegen, Grund und Boden, dieses große von der ganzen Gesellschaft ausgehende Lehn, dieses Gemeingut der Nation, die Basis ihrer Existenz, nur solchen Händen anvertraut zu wissen, welche wirkliche Eigenthümer desselben, nicht bloße Verweser ihrer Gläubiger sind, und daher Kräfte genug haben, ihren Flächen dauernd den höchstmöglichen Ertrag abzugewinnen.

turen gruntów swoich osiągnąć było można.

Posiedziciele dóbr w Prowincyach, w których Ziemskie Towarzystwo Wierzycielne według dotychczasowych zasad zaprowadzone, przestali być zupełnymi właścicielami gruntów swoich, które w daleko większej części do Kapitalistów należały. Stan zadłużania, właściwie nie-naturalny, i za przemiiający tylko uważany, za naturalny i zwyczajny przyjęto. Listy zastawne, które wypowiedzianemi być nie mogły, za długi uważanemi nie były; po tych dopiero zaczynało się tak nazwane zadłużanie. Podnosząca się wciąż cena dóbr za pomocą kunsztowney konkurrencji, pobudzała do co raz nowych spekulacji, te wiodły do zaciągania nowych kapitałów, tak iż poczytywano za złe gospodarstwo, za brak przemysłu, nie użytkować z obcych kapitałów i ograniczać się na posiadaniu dóbr niezadłużonych. Prowincje te nie znajdowały się, iak W. Xięstwo Poznańskie, w obowiązku zwroczenia innym Prowincjom gotowych kapitałów. Kapitały pozostały się wraz z wyobrażającemi oneż listami zastawnemi, w kraju — Podwojenie Kapitałów, nieodzownie spekulacje takowe popierające.

Posiedziciele ziemscy, którzy posiadanych przez siebie dóbr nie są właścicielami, są dla siebie i dla ogółu szkodliwymi. Wszystko rządowi zależeć na tém powinno, ażeby grunt i ziemia, to nieiako od całego społeczeństwa pochodzące nadanie, ten wspólny skarb narodu, podstawa jego istnienia, takim tylko powierzane były osobom, któreby rzeczywistymi onychże były właścicielami, nie zaś tylko wierzycielami swoich administratorami, a zatem były w stanie, trwałe i najwyższe ile można z niw swoich ciągnąć intraty.

Diese Betrachtungen führen mich zu der Ueberzeugung des Vortheiles, der damit verknüpft sein dürfte, den zu errichtenden Credit-Verein so zu organisiren, daß er mit dem Zwecke der Auseinandersetzung der Gläubiger und Schuldner, auch den der Tilgung der Schuld selbst, verbindet; und daß er sich auflöst, wenn er dieses große heilbringende Ziel erreicht hat.

Das Ziel ist leicht durch ein einziges Procent zu erreichen, welches die Pfandbriefschuldner jährlich neben den laufenden Zinsen zur Amortisation zahlen.

Ueber die Form, in welcher die Amortisation am zweckmäßigsten zu bewirken sein möchte, behalte ich mir vor, Vorschläge in der General-Versammlung, der von der Provinz zur Berathung über den vorliegenden Gegenstand zu wählenden Deputirten, vorzulegen. Ich begnüge mich hier vorläufig zu bemerken: daß man die Tilgung des ganzen Capitals, entweder fortlaufend, oder in Theilen bewirken kann.

Wird das Capital in drei Theile getheilt, und ein Theil nach dem andern, so wie er amortisirt ist, von der Hypothek durch Vernichtung der Pfandbriefe gelöscht, und nicht weiter verzinst; so erfolgt die Tilgung des ganzen Capitals durch die zu derselben geleisteten Zahlung von 1 pro Cent jährlich, in einem Zeitraum von fünf und vierzig Jahren; und der Schuldner hat während dieses ganzen Zeitraums an Capital und Zinsen 150 pro Cent des empfangenen Darlehns gezahlt.

Erfolgt die Tilgung des Capitals fortlaufend im Ganzen, und werden bis zur Vollendung dieser Tilgung unaufhörlich die Zinsen und das eine Tilgungs-Procent für die ganze ursprüngliche Summe gezahlt; so tritt die Amortisation schon mit Ablauf des fünf und zwanzigsten Jahres ein; und der Schuldner hat während des ganzen Zeitraums für das empfangene Darlehn an Capital und

Myśli te prowadzą mnie do przekonania o korzyści, któraby nieodziedzielną była od urządzenia zaprowadzić się mającego Towarzystwa Kredytowego w ten sposób, iżby z celem zagodzenia interesów między Wierzycielem a Dłużnikiem, łączyło razem w sobie umorzenie samegoż długu, i rozwiązało się po dobieżeniu tego wielkiego zbawiennego kresu.

Łatwo celu tego doysdź można przez ieden procent, opłacany przez Dłużników Ziemskich corocznie obok biegnących prowizyi, na fundusz umorzenia.

Względem sposobu, w jakimby umorzenie to naydogodniey uskutecznić się dało, zachowuję sobie, przełożyć propozycye na Generalném Zebraniu Deputowanych, których Prowincya dla naradzenia się nad będącym w mowie przedmiotem wybierze. Ograniczam się tu na tej uwadze, iż umorzenie całkowitego kapitału, albo w ciągłej kolei lub w ratach osiągnioném bydź może.

Podzieliwszy kapitał na trzy części, i część iedną po drugiey, tak iak umorzona zostaje, wymazując z hypoteki przez zniszczenie listów zastawnych i nieopłacając dalszych od niey prowizyi, umorzenie całkowitego kapitału przez wypłatę tym końcem 1 procentu rocznie, nastąpi w przeciągu lat czterdziestu pięciu; a Dłużnik w przeciągu tego całego czasu opłaci w kapitale i prowizyach 150 od sta odebraney pożyczki.

Jeżeli się kapitał ciągle w całości umarzać będzie, i jeżeli aż do końca tego umorzenia opłacać się będą bezprzestannie prowizye i ieden procent na fundusz amortyzacyjny od całkowitey pierwotney summy; umorzenie już z końcem dwudziestego piątego roku osiągnioném będzie; a Dłużnik przez ciąg całego tego czasu za dług zaciągniony w kapitale

Zinsen nur 125 pro Cent entrichtet. Also für 100 Rthlr. nur 125 Rthlr. Ich habe beide Fälle sorgfältig berechnen, und in den Amortisations-Plänen darstellen lassen, welche dem gegenwärtigen Entwurfe unter Nro. I. und Nro. II. angehangen sind.

Das allgemeine Vertrauen der Provinz zu der bestehenden Ordnung der Dinge, spricht sich durch eine Industrie aus, die unter den hiesigen Grundeigentümern noch nie in dem regen Grade statt gefunden hat. Die Gespräche über rationellen Ackerbau und die Veredelung der Schaafheerden des Landes, fangen an politische Unterhaltungen zu verdrängen. Eine den Freuden des Lebens sonst nicht abholde Nation entsagt dem Luxus, um die Leiden der Vergangenheit zu überwältigen. Möge die Wirkung dieser rühmlichen Anstrengungen kein Hinderniß aufhalten. Möge der folgende Entwurf die Veranlassung zu einem Beschlusse werden, welcher den einzigen Reichtum dieser Provinz, die Cultur ihres fruchtbaren Bodens, und den Wohlstand ihrer lebendigen, talentvollen Bewohner, sichert.

Posen den 15. Januar 1819.

Der Ober-Präsident.

i prowizyach tylko 125 od sta zapłaci. A zatem za 100 Tal. tylko 125 Tal. Kazałem obydwą przypadki dokładnie obrachować i przedstawić w planach amortyzacyi, do niniejszego przyłączonych projektu pod Nrem I. i II.

Powszechnie Prowincyi zaufanie do istnącego porządku rzeczy, objawia się w przemyśle, iakiego nigdy ieszcze między tutejszymi posiadzicielami ziemskimi w tym żywości stopniu niebyło. Rozmowy o rozumowém rolnictwie i poprawności owczarni kraiovych, zaczynaiać rugować zabawy polityczne. Naród, któremu inaczej uciechy życia nie są obcemi, zrzeka się przepychu, aby przemódz klęski przeszłości. Oby skutku tych chwalebnych usiłowań żadna nieta-mowała przeszkoda. Oby projekt następujący, stał się podnietą uchwały, zapewniającej jedyne bogactwo tej Prowincyi, — kulturę iey żyzných niw i dobre mienie iey żywych, utalentowanych mieszkań-ców.

Poznań dnia 15. Stycznia 1819.

Prezes Naczelny.

Zerboni di Sposetti.

Jan

